

Іван ГЛУШМАН

**Все життя з вірою в Україну.
(Життєпис повстанця Дмитра Авдєєва)**

На долю мешканця Острога Дмитра Авдєєва випало стільки, що вистачило б і на два повнокровні життя. 7 листопада ветеран УПА відзначив 85 річницю. Та він ще минулого року працював квалем у СГПП «Розвазьке», і тепер не відмовляється допомогти господарству, добираючись до сусіднього села стареньким велосипедом. Щонеділі та на християнські свята чоловік ходить до Свято-Миколаївської церкви в Острозі, де служить паламарем. А ще він щороку їздить на Гурби та до Берестечка, аби вшанувати пам'ять полеглих героїв. Не зважаючи на поважний вік, Дмитро Григорович, любить читати історичну літературу, газети. І це він робить без окулярів!

Спостерігаючи за цим доброзичливим дідусем, важко повірити, що він відбув у жахливих гулагівських таборах 25 років каторги. Але і таким чином комуністичний режим не зміг знищити у ньому любов до України, віру у її світле майбутнє. Такою людиною гріх не захоплюватися. Він є щирим і відвертим, твердо вірить, що Україна стане процвітаючою державою. Свою лепту для цього намагається внести також. Дмитро Григорович ніколи не відмовляється від зустрічі з молоддю, розповідає про боротьбу за незалежність, нелюдські знущання у таборах та пересилках над людьми, які насмілилися піти проти комуністичної системи. А ще кинулося у вічі, що часто він стверджує, що щасливий – бо побачив вільну Україну. Він закликає, хоч сьогодні і важко, але не ремствувати на долю, а наполегливо розбудовувати свою державу. На думку ветерана, свобода нікому не дається безкоштовно – її треба виборювати і, як розповідає історія, часто не одне століття. Українці довго йшли до омріяного і, слава Богу, здобули незалежність у 1991 році. Тепер залишилось зберегти та утвердити її.

А родом Дмитро Авдєєв з хутора Монастирьок. Там велика родина – батьки та 4 сини обробляли свої 12 десятин землі, які отримав ще від царя дід Дмитра Григоровича – офіцер російської армії. За Польщі у хаті Григорія та Пелагії Авдєєвих розміщались просвітня хата-читальня. Під час горезвісного голодомору на території радянської України у родині Авдєєвих жив чоловік на ім'я Іван. Звідки він був, нині Дмитро Григорович не пам'ятає, але розповідає, що чоловікові вдалося перейти кордон і врятуватися від лютого голоду. Гість зі сходу багато розповідав про те, як бідує народ, про терор і голодомор комуністичної влади, боротьбу українців за свою незалежність у роки національної революції.

Ще навчаючись у розваській школі, він був членом українського гуртка «Козачки», де вчитель багато розповідав дітям про Запорозьку Січ, козаків, народні свята та звичаї. Для поляків організували інший подібний гурток «Кракуси». Ветеран пригадує, що діти різних національностей майже не спілкувались, інколи навіть ворогували, встрявали у бійки.

На початку війни мешканець Розважа Іван Швець організував підпільну спілку, де готували майбутніх повстанців. Вивчали історію, теорію військової справи та ін. Найбільше говорили про визволення України, шляхи до здобуття незалежності. Заняття у п'ятницю та суботу проводив виходець з села Дермань на псевдо Богун. Тоді ж у Монастирку організувалася повстанська станиця. Туди увійшли майже всі мешканці хутора. Серед них були й Авдєєви. У селі Кургани працював пропагандистський центр на чолі з референтом. Кожної неділі хлопці з Розважа, Хорова, Монастирка вброд переходили Горинь і збиралися спочатку на кладовищі, де проводилися відправи, а потім отримували агітаційну літературу, окремі завдання, запасалися зброєю, набоями. Там були також люди з інших сіл, зокрема, Вельбівного, Могилян, Волосковець, Бадівки.

28 грудня 1943 року зв'язкові передали наказ з'явитися зі зброєю у Вельбівне. В урочищі Дубинці Дмитро Авдєєв був зарахований до куреня Деркача, сотні Костенка. Прийняв присягу Україні, перед тим отримавши благословення матері та зброю від старшого брата.

Яскравим спогадом залишилося те, як кілька повстанців роззброїли дванадцятьох угорських солдатів. Вони особливого спротиву не чинили, але хлопці ризикували неабияк, бо кількістю солдати їх переважали.

Дмитро Авдєєв був учасником гурбеньського бою. Там його поранили в руку та ногу. Чудом вдалося врятуватися, коли енкаведисти намагалися взяти повстанця в полон.

Та незабаром його таки схопили. Дмитра Григоровича енкаведисти заарештували 1 квітня 1945 року, коли він намагався перейти Горинь. Хтось видав молодого повстанця. За ним слідкували з села Вельбівного, і вибравши зручний момент, схопили з рушницею і набоями. Слідство проходило в Острозі. З юнака слідчі вибивали зізнання, де переховується курінь, розміщення схронів, імена зв'язкових. Хоч він і стверджував, що нічого не знає та його нещадно катували. Коли і це не дало бажаних результатів, то у наручниках поставили до стіни. В'язень чув, як зняли із запобіжника його рушницю. Закрив очі, очікуючи смерті. Пролунав постріл, але цілились не в нього. Потім далі тривали допити. Таку процедуру повторювали кілька разів. До суду утримували в одному з приміщень теперішньої психлікарні, потім у камері смертників у підвалі теперішнього міськвідділу міліції. Спочатку засудили його до розстрілу, але незабаром повідомили, що

*Все життя з вірою в Україну.
(Життєпис повстанця Дмитра Авдєєва)*

найвища міра замінена на 25 років таборів. Того дня ще три мешканці Острожчини отримали «путівку на північ».

Сивочолий ветеран пригадує, що на пересильному пункті у Харкові на політичних напали кримінальні злочинці. Зчинилася велика бійка, і тільки пострілами ввєрх охорона зуміла розборонити запеклу бійню. Тепер Дмитро Григорович впевнений, що це була спланована акція адміністрації тюрми. Було вбито багато знесилених тортурами і голодом повстанців.

Дмитро Григорович потрапив до Норильська на вугільну шахту «Каєрган». Поряд з чоловіками працювали там і жінки, дружини повстанців їх матері та дочки. Ще живі у пам'яті Дмитра Григоровича епізоди повстання, яке організували каторжани, переважно українці. Попри побої, голод і холод, в'язні відмовилися працювати. Потім закидали камінням та цеглою охорону. Звісно, повстання швидко і жорстоко придушили. Тоді багато в'язнів поплавилися життям, а уцілілих перевели до інших таборів, де умови були ще нестерпніші.

Дмитра Авдєєва відправили на Колиму. Пригадує, як в'язням кілька днів не давали їсти, а потім нагодували соленою рибою. З'явилася жахлива спрага, а води спеціально не давали. Хіба можна забути, як в'язні язиками полірували стінки вагона, на яких з'являлися маленькі краплинки животворчої рідини? Від таких тортур люди вмیرали, втрачали розум, кидалися на охорону, аби їх застрелили...

Незважаючи на суворий клімат, в'язнів-шахтарів одягали погано. Жахливий холод (осінню морози сягали 25 градусів, а зимою – 50-60), важка праця косили людей сотнями. На зміну загиблим привозили нові і нові партії. Було багато прибалтійців, кавказців, але найбільше українців із західних областей, були й земляки з Острожчини. Не може Дмитро Григорович забути тих знущань, побоїв, смерті товаришів, вошей, які обсідали людей з ніг до голови. За найменше порушення карали урізанням пайка. Від цього людина знесилювалася, пухла і, нарешті, тихо згасала. Каже, що йому чудом вдалося вижити, пройшовши всі дев'ять кіл пекла. І хоч пізніше режим утримання в'язнів став трохи ліберальнішим, та все ж життя на півночі було дуже важким. Перед звільненням він сфотографувався із земляками з Острожчини (на фото Д. Авдєєв крайній зліва). Пригадує ветеран, що навіть у таких важких умовах у вільний від роботи час українці збиралися разом, співали українських пісень, згадували рідну землю, мріяли про свободу і незалежність для рідної України.

– Днями закінчив читати книгу Івана Маєвського «Савли», – говорить ветеран Дмитро Авдєєв. – Ніби повернувся у той страшний час. Тиждень не міг відірватися від книги. Хоч ми з автором книги потрапили за різне, але скуштували однакової каші, багато чого з описаного пережив і я. Нам вдалося вижити, а ось незліченна кількість патріотів лежить у вічній мерзлоті, сибірських болотах та у покинутих шахтах півночі без хреста і могили, куди б можна було прийти і поклонитися. Гірко, що українська держава до цього часу не спромоглася гідно вшанувати героїв, які боролися за неї. Визнання подвигу вояків Української Повстанської Армії було б гідним пам'ятником усім полеглим патріотам. УПА – найкультурніша армія, до неї йшли тільки найкращі люди.

Їх меншість, проти офіційно визнаних ветеранів Великої Вітчизняної війни. Вони не мають жодних пільг від держави, за яку воювали і гнили у таборах Гулагу. Реабілітувавши вояків УПА на початку 90-х, навіть дотепер Україна так і не зуміла визнавати їх своїми захисниками. Думаю, визнання УПА потрібне не лише живим ветеранам, а й наступним поколінням українців, бо через армію без держави український народ виявив свою дивовижну силу духу. Він показав усьому світу, що може наодинці протистояти десятиліттями чи не наймогутнішій країні світу. І це в той час, коли боролася лише частина українців.